

รูปแบบการจัดสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง

Forms of welfare for the homeless

ณัฐชยานันท์ ทองสารี

Nutchayanun Tongsari

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: nutchayanun.to@kmids.ac.th

Retrieved: January 6, 2023; Revised: January 22, 2023; Accepted: February 2, 2023

บทคัดย่อ

รูปแบบสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่งเป็นการจัดบริการสำหรับบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมายที่มีความจำเป็นหรือเดือดร้อน ตามคุณสมบัติที่กฎหมายกำหนด และมีความสมัครใจที่จะได้รับความคุ้มครองพร้อมสิทธิศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่งมีการจัดบริการขั้นพื้นฐานให้เหมาะสมและครอบคลุม ซึ่งในแต่ละบุคคลจะมีสถานะปัญหาของการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน ทั้งในด้านสุขภาพกายและจิต ด้านวิถีชีวิต ที่อยู่อาศัย โรคติดต่อ ปัญหาด้านครอบครัว สังคมและปัญหาเศรษฐกิจ จึงมีการจัดสวัสดิการรองรับคนไร้ที่พึ่งมาเยียวปัญหาในแต่ละด้าน คือ การติดต่อประสานงานกับญาติหรือครอบครัว บริการด้านปัจจัย 4 การฝึกทักษะทางด้านอาชีพ และกิจกรรมต่าง ๆ ให้คนไร้ที่พึ่งได้ปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อให้คนไร้ที่พึ่งมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พัฒนาศักยภาพทั้งด้านร่างกายจิตใจ สามารถดูแลพึ่งพาตนเองได้ ไม่เป็นภาระให้กับครอบครัว มีพื้นที่ในสังคมอย่างเสมอภาคและมีพลังในการใช้ชีวิตอย่างมีอิสรภาพ

คำสำคัญ: รูปแบบ, สวัสดิการ, คนไร้ที่พึ่ง, สถานคุ้มครอง

Abstract

The welfare model of the homeless is the provision of services for individuals or target groups that are necessary or in trouble. According to the qualifications required by law And voluntarily to be protected with human dignity rights By the welfare of the homeless, there are basic and appropriate services each person will have different living conditions. Both in physical and mental health, in terms of lifestyle, habitat, contagious diseases, family problems Society, and economic problems Therefore, welfare is provided to support the homeless, the problem in



each area is liaison with relatives or family, Factor Services 4, Professional Skills Training And various activities for the homeless to practice This is to provide the homeless with a better quality of life. Develop the potential for both physical and mental Can take care of oneself Not a burden to those around you There are areas in the society like equality and power in living a life of freedom

Keywords: Forms, Welfare, Homeless, Protection

บทนำ

สวัสดิการ คือ การจัดบริการขั้นพื้นฐานให้แก่มนุษย์เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยมีพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 เป็นกฎหมายแม่บท เพื่อให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลซึ่งอยู่ในสภาวะยากลำบาก หรือจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือ เช่น เด็ก เยาวชน คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ ผู้ด้อยโอกาส ผู้ถูกละเมิด ทางเพศ หรือกลุ่มบุคคลอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด โดยมีองค์ประกอบที่ครอบคลุมด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงาน และการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และบริการทางสังคม ทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับ ดังต่อไปนี้

กฎและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2557 (2562) นิยามความหมายคำว่า สวัสดิการสังคมว่า หมายถึง ระบบการจัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนาและการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งพาตนเองได้อย่างทั่วถึง

อภิญา เวชชัย (2546) ได้ให้ความหมาย สวัสดิการสังคม คือ สภาวะการดำรงชีวิตที่ทำให้คนมีภาวะความเป็นอยู่ที่ดีมีสิทธิและ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สามารถเข้าถึงการจัดบริการและทรัพยากรของรัฐอย่างเหมาะสม สวัสดิการไม่ได้มี ความหมายอยู่ที่การให้การจัดบริการทางสังคม เพื่อบรรเทาทุกข์ชั่วคราว หากแต่สวัสดิการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับชีวิตอยู่บนฐานความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีความเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคล ครอบครัว เครือญาติและชุมชน ไปสู่ชุมชนใหญ่ทั้งสังคม ดังนั้น หากมองเห็นความหมายของสวัสดิการที่กว้างขวางมากไปกว่าการให้การบรรเทาทุกข์ก็จะทำให้สามารถเข้าใจงานสวัสดิการว่ามีความเกี่ยวข้องกับมิติที่หลากหลายของชีวิตคน และเป็นการจัดการทางสังคมที่บูรณาการครอบคลุมคุณภาพชีวิตของคนทั้งสังคม ทั้งเรื่องเศรษฐกิจ สุขภาพ สังคม ที่อยู่อาศัย ความมั่นคงปลอดภัยทางสังคม สิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

กิตติพัฒน์ นนทปัทมเดช (2554) กล่าวว่า สวัสดิการสังคม หมายถึง สภาวะความเป็นอยู่ที่ดีของคนทั้งประเทศ หรือสภาวะที่คนในสังคมกินดี อยู่ดี มีสุข และมีสิทธิ อันมีองค์ประกอบที่ครอบคลุมทั้ง สุขภาพอนามัย



การศึกษา การมีที่อยู่อาศัย การมีงานทำมีรายได้และสวัสดิการแรงงานที่ดี การมีความมั่นคงทางสังคม การได้รับบริการทางสังคม และการนันทนาการ สวัสดิการสังคมในความหมาย กว้างขวางที่ประชาชนทั้งประเทศได้รับอย่างเข้มข้น

พงษ์ศักดิ์ นาคศรีจันทร์ (2558) ได้ให้ความหมายสำหรับสวัสดิการสังคมของคนไร้ที่พึ่ง คือ การจัดบริการสวัสดิการสังคมที่ครอบคลุมองค์ประกอบตามสิทธิขั้นพื้นฐาน การคุ้มครองสวัสดิภาพ การป้องกัน แก้ไขปัญหาการฟื้นฟู พัฒนาศักยภาพ และการส่งเสริมความมั่นคงในชีวิตให้แก่คนไร้ที่พึ่ง โดย คำนึงถึงปัญหา ความต้องการ และการตระหนักในสิทธิศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทั้งนี้ กระทรวงการพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2554) ได้กำหนดขอบเขตของงานสวัสดิการสังคม (Fields of Social Welfare) ดังนี้

1. การศึกษา (Education)
2. สุขภาพอนามัย (Health Care)
3. การประกันรายได้ (Income Maintenance) มีงานทำ มีรายได้ มีสวัสดิการแรงงาน
4. ที่อยู่อาศัย (Housing)
5. ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและสังคม (Safety in Life and Property)
6. นันทนาการ (Recreation)
7. บริการสังคม (Personal Social Services)

ขณะที่สวัสดิการสังคมตามความหมายแคบ หรือเฉพาะเจาะจง จะเป็นการจัด สวัสดิการแบบชั่วคราว ชั่วคราว หรือสวัสดิการแบบเก็บตก (Residualism) กล่าวคือ เมื่อประชาชนตกอยู่ในสภาวะยากลำบาก ประสบกับเหตุภัยพิบัติเท่านั้น รัฐหรือหน่วยงานด้านสวัสดิการสังคมจึงจะเข้าไปช่วยเหลือ

ในการถอดบทเรียนการดำเนินงานตามมาตรฐานการจัดบริการคนไร้ที่พึ่งใน สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ได้พยายามอธิบายความหมายของ สวัสดิการสังคม อย่างกว้างโดยให้ความหมายครอบคลุมไปถึงการดำเนินการทุกอย่างของภาครัฐและเอกชน เพื่อช่วยเหลือ “เพื่อนมนุษย์” หรือกลุ่มคนที่รวมกันเป็นสังคม ผู้ซึ่งไม่สามารถช่วยเหลือตนเองให้มี สุขุขทั้งทางกายและจิตใจ ให้มีปัจจัยอันจำเป็นแก่การดำรงชีพ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่ อาศัย ยารักษาโรค ตลอดจนการบำบัดโรคภัยไข้เจ็บ การศึกษาอบรมตามสมควรแก่อัตภาพ และ ความรู้ที่จะทำมาหาเลี้ยงชีพโดยสุจริต อันจะนำมาซึ่งการมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยการคำนึงถึงศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ และ ความเป็นธรรมทางสังคมตลอดจนการมีส่วนร่วมในการจัดบริการสวัสดิการสังคม (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2559)

ปัจจุบัน การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับคนไร้ที่พึ่งตามพระราชบัญญัติ การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ.2557 (2561) จะมีการคำนึงถึงบริการสวัสดิการสังคมที่เป็นไปตามมาตรฐาน รวมถึง “สิทธิ” ของคนไร้ที่พึ่งมากยิ่งขึ้น อีกทั้งวิธีคิดในการจัดสวัสดิการสังคมที่สะท้อนความตระหนัก ในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ของคนไร้ที่พึ่งมากยิ่งขึ้น ครอบคลุมองค์ประกอบทั้งทางด้านการศึกษา อาชีพรายได้ ที่อยู่อาศัย สุขภาพอนามัย นันทนาการ สิทธิบริการต่าง ๆ ที่ควรได้รับและมี ความเฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น



ด้วยความหมายการจัดสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่ง จะสรุปได้ว่า ทางหน่วยงานสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเห็นความสำคัญในด้านสวัสดิการและคุ้มครองสิทธิต่างอันคนไร้ที่พึ่งพึงจะได้รับ การดูแลที่คล้ายคลึงกับคนปกติทั่วไปในสังคมให้มีความเสมอภาค แต่มีลักษณะที่ยืดหยุ่นมากกว่า โดยจุดมุ่งหมายของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งหวังช่วยให้คนไร้ที่พึ่งได้รับสวัสดิการ ผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งจะเน้นความสำเร็จในการดูแลด้านปัจจัยการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานและพัฒนาศักยภาพให้คนไร้ที่พึ่งสามารถพึ่งตนเองได้ใน ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อาชีพ การศึกษา รวมถึงการอยู่ร่วมกับคนในสังคมอย่างคนปกติ

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีการกิจการดำเนินงานในการให้บริการคนไร้ที่พึ่ง ที่มาขอรับบริการในสถานคุ้มครอง มีรายละเอียด ดังนี้

1. บริการด้านการเลี้ยงดู ได้แก่ ให้บริการด้านปัจจัย 4 โดยจัดเลี้ยงอาหาร 3 มื้อต่อวัน จัดที่พักอาศัย เครื่องหลับนอน และจัดสิ่งของเครื่องใช้ประจำวัน เช่น สบู่ ยาสีฟัน แปรงสีฟัน แป้ง ผงซักฟอก ฯลฯ
2. บริการด้านสุขภาพอนามัย ได้แก่ ออกกำลังกาย ดูแลความสะอาดร่างกาย เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม สิ่งของเครื่องใช้ประจำวัน และจัดทำโครงการส่งเสริมสุขภาพ
3. บริการด้านการรักษาพยาบาล โดยมีเจ้าหน้าที่พยาบาลให้การดูแลรักษาพยาบาลเบื้องต้น และพิจารณาส่งศูนย์สุขภาพชุมชนวัดบุรณ และโรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา ในกรณีเจ็บป่วยทางกาย และนำส่งโรงพยาบาลจิตเวชนครราชสีมาราชนครินทร์ ในกรณีเจ็บป่วยทางจิต สำหรับการดูแลผู้รับบริการโรคจิตทุเลา โรงพยาบาลจิตเวชนครราชสีมาราชนครินทร์ได้จัดหน่วยแพทย์พยาบาลเคลื่อนที่ มาตรวจรักษาให้ที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเป็นประจำทุกเดือน เดือนละ 1 ครั้ง
4. บริการด้านสังคมสงเคราะห์ มีนักสังคมสงเคราะห์ให้บริการ โดยวิธีการและกระบวนการทางสังคมสงเคราะห์ ได้แก่
 - 1) การสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย คือสัมภาษณ์ประวัติ จัดทำทะเบียนประวัติ จัดทำสถิติรับ จำหน่าย ให้คำแนะนำปรึกษา แก้ไขปัญหา ติดตามญาติผู้รับบริการเพื่อมารับตัวไปอุปการะ ติดตามผล ประเมินผล ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ความช่วยเหลือเป็นการเฉพาะราย
 - 2) การสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน จัดกลุ่มสังสรรค์บำบัด กลุ่มจิตบำบัด จัดกลุ่มสนใจกิจกรรมนันทนาการ เพื่อแก้ไขปัญหาวงจรกรรมที่ไม่เหมาะสม กิจกรรมออกกำลังกาย ผ่อนคลายความตึงเครียด ทำจิตผ่องใส ประสานบุคคลที่เกี่ยวข้อง ทำงานเป็นคณะ เพื่อช่วยเหลือผู้รับบริการเป็นกลุ่ม
5. บริการด้านฝึกอาชีพ ตามความรู้ความสามารถและสภาพของผู้รับบริการเป็นการอาชีพบำบัดให้ผู้รับบริการได้พัฒนาศักยภาพ พัฒนาจิตใจ และได้ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ งานจักสานเส้นพลาสติก กระดาษทางมะพร้าว งานทอพรหมเช็ดเท้า งานผลิตภัณฑ์คอนกรีต งานเกษตรกรรม เพาะปลูกผัก และการพัฒนาบริเวณ ปลูกต้นไม้ เพาะชำต้นไม้ ปลูกดอกไม้จำหน่ายพร้อมกระถาง
6. บริการด้านอบรมจิตใจและความประพฤติ เพื่อให้เป็นพลเมืองที่ดี ได้แก่ จัดเจ้าหน้าที่หมุนเวียน อบรมให้ความรู้เรื่องศีลธรรมจรรยา และระเบียบวินัย จัดกิจกรรมพิเศษเนื่องในวันสำคัญต่าง ๆ นำผู้รับการสงเคราะห์



ออกไปพัฒนาสถานที่สาธารณะ เช่น วัดใกล้สถานคุ้มครองฯ เป็นการบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม ฝึกอบรมให้เป็นคนมีจิตใจดี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และนิมนต์พรพสงฆ์มาแสดงธรรมเทศนาถ่อมเกล่าจิตใจ เป็นต้น

7. บริการด้านฉาปนกิจสงเคราะห์ ในกรณีที่ผู้รับบริการถึงแก่กรรม ในรายที่สถานคุ้มครองไม่สามารถติดตามญาติมาติดต่อขอรับศพไปบำเพ็ญกุศลตามประเพณีได้ สถานคุ้มครองฯ ดำเนินการแทน หรือมอบให้มูลนิธิหลักเซียงตั้ง จังหวัดนครราชสีมา ทำการฉาปนกิจศพตามประเพณีความเหมาะสม

แนวคิดและรูปแบบการจัดสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง

พรพิมล พลเวียง (2543) กล่าวถึง แนวคิดและรูปแบบการจัดสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง ดังนี้ แนวคิดการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์ รัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาคนเร่ร่อนขอทาน จึงได้พระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. 2484 และมอบหมายให้กรมประชาสงเคราะห์จัดตั้งสถานสงเคราะห์คนขอทานขึ้นเพื่ออุปการะคนขอทาน ทั้งชายและหญิง และสกัดกั้นไม่ให้คนเร่ร่อนขอทานไร้อาชีพอพยพเข้าสู่เมือง เทียวเร่ร่อนขอทานไปตามย่านชุมชน และที่สาธารณะสร้างความเดือดร้อน ราคาญาติให้ผู้พบเห็น เมื่อคนเร่ร่อนขอทานเพื่อขึ้นจึงได้จัดตั้งสถานสงเคราะห์คนขอทานขอทานเพิ่มจนครบทุกภาค ทั้งยังมีผู้ที่สมัครใจขอเข้ารับการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์ จึงได้ขยายขอบเขตการดำเนินงาน เพื่อให้การสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่งทั่วไปด้วยบทบาทหน้าที่ของสถานสงเคราะห์จึงกว้างขวางขึ้น กล่าวคือ นอกจากมีหน้าที่ควบคุมและสงเคราะห์คนขอทานแล้วยังให้การสงเคราะห์บุคคลไร้ที่พึ่งสมัครใจขอเข้ารับการอุปการะ และให้การสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลที่ด้อยโอกาสทางสังคมด้วย จึงเปลี่ยนชื่อเป็นสถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง สำหรับบุคคลเร่ร่อนขอทานที่พ้นเวลาที่ต้องอาศัยอยู่ในสภาพสงเคราะห์ตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว หากไม่มีญาติหรือผู้อุปการะ ไม่มีที่อยู่อาศัยอยู่สามารถขอรับอาหารเครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และการรักษาพยาบาล รวมทั้งการฟื้นฟูสมรรถภาพ ในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยไม่เป็นภาระแก่สังคมหลังพ้นการอุปการะ

1. แนวคิดการฟื้นฟูสมรรถภาพ คนไร้ที่พึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลที่ยังมีคุณค่า หากได้รับการพัฒนาที่เหมาะสม จะสามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมและประเทศชาติได้และเป็นการกำลังผลิตที่สำคัญของประเทศ จึงควรได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ 4 ประการ คือ อาชีพ สังคม การศึกษา และการแพทย์ จนสามารถพึ่งตนเองได้ภายหลังพ้นจากการอุปการะ และคืนสู่สังคมได้อย่างสมศักดิ์ศรี ตลอดจนมีบทบาทร่วมในการพัฒนาประเทศ

2. แนวคิดสิทธิมนุษยชน องค์การสหประชาชาติได้ประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 เพื่อแสดงเจตจำนง อันแน่วแน่ของประเทศสมาชิกที่จะคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ให้เกิดผลตามเจตนารมณ์ที่กำหนดไว้ในกฎปฏิบัติสหประชาชาติ สิทธิมนุษยชนคือสิทธิในชีวิตและร่างกาย สิทธิในการยอมรับ และสิทธิในการดำรงชีวิตและการพัฒนาตนเองในเรื่องสิทธิมนุษยชน กำหนดว่าคนทุกคนจะต้องได้รับการตอบสนองในความต้องการพื้นฐานอันเป็นสิทธิที่ทุกคนต้องได้และเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องจัดบริการต่าง ๆ ให้ไว้และความต้องการขั้นพื้นฐาน หมายถึง อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ซึ่งเป็นสิ่งที่รัฐจะต้องจัดหา



ให้แก่ประชาชน และผู้เร่ร่อนขอทาน หรือคนไร้ที่พึ่งถูกจัดเป็นกลุ่มเป้าหมายกลุ่มหนึ่ง ที่อยู่ในส่วนของการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชน

คนไร้ที่พึ่งในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

คนไร้ที่พึ่ง โดยทั่วไปหมายถึง คนขอทาน คนเร่ร่อน คนไร้ญาติ คนขาดที่พึ่งอาศัย จัดเป็นบุคคลที่ไร้ที่พึ่งที่สามารถขอเข้ารับบริการยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ได้ ซึ่งเรียกว่า “ผู้รับบริการ” โดยการเข้ารับบริการจะต้องเป็นบุคคลที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป และไม่เกิน 60 ปี เพราะหากเกิน 60 ปี จัดเป็นผู้สูงอายุ จะต้องไปขอรับบริการยังสถานสงเคราะห์คนชรา โดยการเข้ารับบริการ จะต้องเป็นบุคคลที่สถานราชการส่งตัวเข้ารับบริการ มีปัญหาประสบความเดือดร้อนไร้ที่พึ่ง และได้รับอนุมัติจากผู้ปกครองคนไร้ที่พึ่ง ในการเข้ารับบริการ

ประเภทของคนไร้ที่พึ่ง ที่เข้ารับบริการยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จัดแบ่งตามภูมิลำเนา ได้แก่ คนไร้ที่พึ่ง ภูมิลำเนา ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก คนไร้ที่พึ่งที่ไม่มีทราบข้อมูล และคนไร้ที่พึ่งที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน ประเภทของคนไร้ที่พึ่งที่เข้ารับบริการยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จัดแบ่งตามหน่วยงานนำส่ง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจนำส่ง โรงพยาบาลนำส่ง องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลนำส่ง เจ้าหน้าที่สำรวจคนเร่ร่อน ขอทานในจังหวัดนำส่ง สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนำส่ง สถานคุ้มครองอื่น บ้านพักเด็กนำส่ง พลเมืองดีนำส่ง โดยคนไร้ที่พึ่งสมัครใจ

ประเภทของคนไร้ที่พึ่ง ที่เข้ารับบริการยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จัดแบ่งตามการศึกษา ได้แก่ คนไร้ที่พึ่งที่ไม่ได้รับการศึกษา คนไร้ที่พึ่งที่ได้รับการศึกษาระดับประถม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ระดับอนุปริญญา ระดับปริญญาตรี และคนไร้ที่พึ่งที่ไม่มีข้อมูลทางการศึกษา

ประเภทของคนไร้ที่พึ่ง ที่เข้ารับบริการยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จัดแบ่งตามสาเหตุการจำหน่ายของสถานคุ้มครอง ได้แก่ สาเหตุการกลับสู่ครอบครัว สาเหตุการเสียชีวิต สาเหตุการต้องส่งต่อหน่วยงานภายในกรม สาเหตุต้องส่งต่อหน่วยงานภายนอก สาเหตุการหลบหนี สาเหตุการลาออก และสาเหตุการออกไปประกอบอาชีพ

ประเภทผู้ใช้บริการรับอุปการะคนไร้ที่พึ่ง 3 ประเภท คือ

1. คนเร่ร่อน บุคคลที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง ไม่มีอาชีพ
2. คนไร้ที่พึ่ง บุคคลที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่ประสบปัญหาทางครอบครัว เศรษฐกิจและสังคม ละไม่มีบุคคลให้การช่วยเหลือดูแล
3. คนขอทาน ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจนำส่งเนื่องจากกระทำผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พุทธศักราช 2559

คนไร้ที่พึ่งที่รับบริการ (2561) ณ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ หมายถึง บุคคลสัญชาติไทย ทั้งเพศชาย และเพศหญิง ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป เป็นคนพิการที่แพทย์ลง



ความเห็นว่ามีอาการป่วยทางจิต และได้รับการรักษาจนอาการทุเลา หรือดีขึ้น หรือไม่รุนแรงแล้ว สามารถช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวันได้ และสามารถรับการฟื้นฟูสมรรถภาพได้ ไม่เป็นโรคเรื้อรัง หรือโรคติดต่ออันตราย ไม่เป็นคนพิการทางการมองเห็น การได้ยิน ทพพลภาพ พิกการซ้ำซ้อน หรือการสื่อความหมาย และมีความเดือดร้อน ทุกข์ยาก ไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่มีผู้อุปการะ ครอบครัวประสบปัญหาทางสังคม ครอบครัวเลี้ยงดูไม่เหมาะสม ต้องไม่อยู่ระหว่างต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา หรืออยู่ระหว่างการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

คุณสมบัติผู้เข้ารับบริการในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

1. ต้องเป็นคนพิการที่แพทย์ลงความเห็นว่ามีอาการป่วยทางจิตและได้รับการรักษาจนอาการทุเลาแล้ว
2. เป็นบุคคลสัญชาติไทย เพศชาย-หญิง อายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป
3. ต้องมีความสมัครใจ
4. เป็นผู้ป่วยที่ได้รับการบำบัดรักษาจากโรงพยาบาลจิตเวชจนอาการทุเลามากแล้วสามารถช่วยเหลือตนเองได้ในกิจวัตรประจำวันและรับการฟื้นฟูสมรรถภาพได้
5. ไม่เป็นคนพิการทางการมองเห็น การได้ยิน หรือสื่อความหมาย
6. ต้องไม่เป็นโรคเรื้อรังหรือโรคติดต่ออันตราย
7. ต้องมีความจำเป็นอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ
 - 1) มีความเดือดร้อน ทุกข์ยาก ไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่มีผู้อุปการะ
 - 2) มีผู้อุปการะแต่ไม่มีที่อยู่อาศัย
 - 3) มีที่อยู่อาศัยแต่ขาดผู้อุปการะ
 - 4) ครอบครัวที่ประสบปัญหาทางสังคม
 - 5) ครอบครัวเลี้ยงดู ไม่เหมาะสม
 - 6) ผู้ใช้บริการต้องได้รับการวินิจฉัยและความเห็นจากจิตแพทย์ว่าป่วยทางจิตได้รับการบำบัดรักษาอาการทุเลาแล้ว และมีใบรับรองของจิตแพทย์
8. ต้องไม่อยู่ระหว่างต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา หรืออยู่ระหว่างการสอบสวนของพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือถูกดำเนินคดีอาญา
9. ต้องเป็นผู้ที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในกิจวัตรประจำวัน
10. ไม่พิการทพพลภาพ หรือพิกการซ้ำซ้อน
11. กรณีเจ็บป่วยต้องได้รับการรักษาจากสถานพยาบาลจนพ้นขีดอันตรายและสิ้นสุดการรักษาแล้ว หากเป็นโรคติดต่ออันตรายต้องมีใบรับรองแพทย์ว่า ไม่อยู่ในระยะแพร่เชื้อ



บทสรุป

สวัสดิการของคนไร้ที่พึ่งเป็นการจัดบริการสำหรับบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมายที่มีความจำเป็นหรือเดือดร้อนตามคุณสมบัติที่กฎหมายกำหนด และมีความสมัครใจที่จะได้รับความคุ้มครองพร้อมสิทธิต่าง ๆ สำหรับคนไร้ที่พึ่ง โดยทางสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งคำนึงถึงปัญหา ความต้องการ และตระหนักถึงการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานในสิทธิศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่งมีการจัดบริการขั้นพื้นฐานให้มีความเหมาะสมกับศักยภาพของคนไร้ที่พึ่งอย่างครอบคลุม ซึ่งในแต่ละบุคคลจะมีสถานะปัญหาของการดำเนินชีวิตที่ต่างกันไป ทั้งในด้านสุขภาพกายและจิต ด้านวิถีชีวิต ที่อยู่อาศัย โรคติดต่อ ปัญหาด้านครอบครัว/สังคมและปัญหาเศรษฐกิจ จึงมีการจัดสวัสดิการรองรับคนไร้ที่พึ่งมาเยียวปัญหาในแต่ละด้าน เช่น การติดต่อประสานงานกับญาติหรือครอบครัว บริการด้านปัจจัย 4 การฝึกทักษะทางด้านอาชีพ และกิจกรรมต่าง ๆ ให้คนไร้ที่พึ่งได้ปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อให้คนไร้ที่พึ่งมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พัฒนาศักยภาพทั้งด้านร่างกายจิตใจ สามารถดูแลพึ่งพาตนเองได้ ไม่เป็นภาระให้กับครอบครัว ช่าง มีพื้นที่ในสังคมอย่างเสมอภาคและมีพลังในการใช้ชีวิตอย่างมีอิสระภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.(2557).สาระสำคัญและคำอธิบายมาตรา พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง. สืบค้นเมื่อ 17 มิถุนายน 2564, จาก www.m-society.go.th
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2554). *สิทธิประโยชน์และแหล่งบริการสำหรับผู้ด้อยโอกาส และทำเนียบองค์กรเครือข่าย*. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้ด้อยโอกาส.
- กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. (2559). *การถอดบทเรียนการดำเนินงานตามมาตรฐานการจัดบริการคนไร้ที่พึ่งในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง*. กรุงเทพฯ: เจปรีน.
- กิตติพัฒน์ นนทปัทมะดูล. (2554). *นโยบายสังคมและสวัสดิการสังคม*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พงษ์ศักดิ์ นาคศรีจันทร์. (2558). *กระบวนการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งตามพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 (วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิมพ์มล พลเวียง. (2543). *ศักยภาพและผลในการดำเนินงานพัฒนาระบบการบริหารงานของสถานสงเคราะห์เด็กในสังกัดกรมประชาสงเคราะห์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง บ้านเมตตา นครราชสีมา. คนไร้ที่พึ่งจังหวัดนครราชสีมา. สืบค้นเมื่อ 17 มิถุนายน 2564, จาก <http://www.banmetta.org/>
- อภิญญา เวชยชัย, และคณะ. (2546). *การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาส: กลุ่มคนจนคนด้อยโอกาสและกลุ่มเสี่ยงที่ประสบปัญหาทางสังคม (รายงานวิจัย)*. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.